
Místo aby opisovali, studenti Wikipedii i tvoří

Místo aby opisovali, studenti Wikipedii i tvoří

PRAVO

17.2.2012, Rubrika: Studium, Strana: 8, Autor: Michal Reiter a Vojtěch Dostál, Téma: Přírodovědecká fakulta

Když se zeptáte mladé generace, co si představí pod slovem encyklopedie, většinou se pravděpodobně na prvním místě vybaví spíš Wikipedie než v kůži vázaný Ottův slovník naučný.

Wikipedie je volně přístupná internetová encyklopedie existující dnes v celé řadě jazykových verzí. Ta česká byla založena v roce 2002 a v současnosti má více než 220 tisíc hesel různé kvality.

Je hojně využívána jak studenty, tak i učiteli k získání informací, ačkoli je často zatracována pro způsob, jakým vzniká. Tuto encyklopedii může psát totiž doslova každý. Nikoli pouze odborníci, jak bývá zvykem u jiných naučných slovníků. Pro akademickou obec proto Wikipedie nemá punc seriózního zdroje. Přesto je masově používána posluchači vysokých škol, kteří z ní čerpají náměty jak pro referáty, tak seminární práce či kteří z ní přímo hesla opisují.

Co se ale stane, když se proces otočí a namísto opisování referátů z Wikipedie se studenti zapojují přímo do jejího psaní? Nemá taková činnost větší přínos pro mladé lidi, kteří tak získají možnost naučit se něco nového? I na toto téma jsme se ptali dlouholetého editora české Wikipedie Petra Brože, mimo jiné geologa zabývajícího se vulkanismem na jiných planetách.

**** Jak jste se vlastně stal wikipedistou?**

V průběhu zkouškového období na vysoké škole. Během hledání doplňujících informací jsem narazil na českou Wikipedii a zjistil, že o hesle vím o trochu více, než bylo uvedeno. Doplnil jsem to do článku a tím se stal wikipedistou. Objevil jsem zálibu, které jsem na dlouhé roky propadl. Taktéž jsem získal možnost poznat kolektiv zajímavých lidí, které spojuje společná myšlenka svobodného přístupu k informacím.

**** Jak vypadá typický přispěvatel Wikipedie? Je to důstojný profesor, nebo mladý student, který tráví svůj život u počítače?**

Přispěvatel je často prezentován jako mladý a počítačově velice gramotný člověk, nejčastěji vysokoškolský student. Nicméně tato představa je klišé. Měl jsem možnost seznámit se s renomovanými odborníky pokročilého věku, s editory ve středním věku, ale i s absolventy a studenty vysokých či středních škol. Wikipedisté jsou tedy nesourodá skupina lidí různého stáří.

**** Jak výnosné je psaní Wikipedie?**

Musím vás zklamat, editoři jsou dobrovolníci, kteří tvoří ve svém volném čase a bez nároku na finanční odměnu. Tudíž nejde tu o příjmy z psaní Wikipedie, ale spíš, řekl bych, o vydaje. Investujeme do jejího rozšiřování nemálo svého času a často i finančních prostředků, jako když například jedu vyfotografovat kostel do vedlejší vesnice pro nově vzniklý článek. Je možná dobré tu též podotknout, že to ovšem neznamená, že se příležitostně nějaká PR agentura nepokusí

vylepšit mediální obraz klientů založením propagačního článku. Takové články jsou ale rychle objeveny a upraveny do neutrálního vyznění či rovnou smazány. Wikipedie totiž neslouží jako místo pro reklamu.

* * Kdo tedy Wikipedii řídí, když jste pouze dobrovolníci? Máte šéfredaktora?

Zapomeňte na klasické postupy psaní knih, na obvyklou redakční radu v čele s šéfredaktorem, který by úkoloval jednotlivé editory. Wikipedie funguje na dobrovolné bázi. Každý z editorů je současně hlavní redaktor, který si vybírá, o čem bude psát a čemu se bude věnovat, i když je vázán jistými pravidly. Pro mne osobně slouží Wikipedie jako koníček, a proto se věnuji tématům, konkrétně v poslední době chráněným územím v České republice. Jde o hobby, u kterého si vnitřně odpočinu.

* * Na internetu se lze dočíst, že Wikipedii, tedy všechny její jazykové verze, provozuje americká nezisková nadace Wikimedia Foundation. Je pro české wikipedisty náročné s ní komunikovat?

Teď jste uhodil hřebíček na hlavičku. Samozřejmě je i pro americkou nadaci složité jednat v České republice. Proto jsme před pár lety založili české zastoupení americké nadace v podobě občanského sdružení Wikimedia ČR. Vzniklo z důvodu, že jsme často naráželi na problémy v jednání s různými partnery. Instituce vyžadují k jednání věrohodný subjekt, který pro ně anonymní dobrovolník nepředstavoval. Občanské sdružení již ano. Sdružení funguje také jako servisní organizace pro editory české Wikipedie. Snaží se jim pomáhat navazovat kontakty s muzei, galeriemi. Pořádá výstavy o Wikipedii na veletrzích, přednášky, materiálně podporuje editory, například půjčováním fotoaparátů, skenerem. Dále finančně podporuje projekty spojené s tvorbou svobodného obsahu a všemožně propaguje Wikipedii.

* * Wikipedii často používají studenti při školní přípravě. Jak se vlastně české školství staví k této encyklopedii?

Je veřejným tajemstvím, že Wikipedie je dnes jedním z prvních a zároveň i posledních zdrojů, kam se většina studentů podívá, když hledá informace. Vyučující to samozřejmě nevidí rádi. Student totiž není nucen vynaložit úsilí k získání informací. Navíc existuje obava, že informace ve Wikipedii nemusejí být věcně správné. Nicméně výzkumy ukázaly, že množství chyb je podobné jako v renomovaných encyklopediích. Je ovšem potřeba k Wikipedii přistupovat stejně kriticky jako k jiným zdrojům a ověřovat si informace v dalších pramenech. Dříve byla Wikipedie na univerzitní půdě absolutní tabu, ale její všudypřítomnost postupně tento trend mění. Také mezi mladšími univerzitními pedagogy začíná sloužit jako zdroj pro rychlé získání základního přehledu o různých tématech. Nicméně většinou je takto využívána anglická Wikipedia, která obsahuje spoustu kvalitně zpracovaných hesel. Ta česká zatím úroveň anglické nedosáhla. Stále častěji je možné vidět Wikipedii jako používaný a citovaný zdroj v řadě studentských prací. Chtě nechtě se tak dostáváme do situace, kdy je Wikipedie otevřeně zastoupená ve všech sférách vzdělávání. Proto je dobré nezavírat před touto skutečností oči, ale seznamovat studenty s úskalími Wikipedie a naučit je, jak ji správně používat. Studenti většinou Wikipedii pouze využívají jako snadno dostupný zdroj informací a místo, kde získat materiál do referátů a seminárních prací. Nicméně Wikipedie by jim mohla nabídnout mnohem více, kdyby byla lépe použita ve školách. Z toho důvodu vznikl nejprve na anglické, později i na české Wikipedii program takzvaného Ambasadorství. Ten se snaží zapojovat studenty s vyučujícími do rozvoje Wikipedie. Věříme, že když se studenti seznámí s tím, jak do Wikipedie psát a vkládat správně citované texty či jiný materiál, naučí se Wikipedii i správně používat a uvědomí si případně její nedostatky.

* * Pro studenty pražské přírodovědecké fakulty jste v rámci projektu připravil možnost, jak si tvorbu encyklopedie vyzkoušet na vlastní kůži. Jak v tomto čistě akademickém prostředí probíhala spolupráce?

V minulém semestru jsem spolupracoval na výuce předmětu ochrana přírody a krajiny s Jiřím Reifem z Ústavu ochrany životního prostředí. Třiceti studentům třetího ročníku bakalářského studia jsme jako formu seminární práce nabídli zpracovat heslo do Wikipedie. Každý z posluchačů musel pro získání zápočtu splnit několik podmínek: navštívit jedno chráněné území podle vlastního výběru, pořídit několik fotografií tohoto území, prostudovat dostupnou literaturu týkající se jeho přírodních poměrů a ochranných podmínek. Svá zjištění poté přednesl v desetiminutovém příspěvku před ostatními studenty a samozřejmě napsal heslo na Wikipedii.

* * Co na to studenti říkali, když mimo běžné povinnosti ještě měli sepsat odborný článek?

Na počátku zavládlo nakrátko zděšení, když jsme jim představili komplexnost a náročnost úkolu. Postupně jsme ale u nich snad dokázali vzbudit i zájem, a to jak zajímavým obsahem úkolu, tak i skutečností, že jsme je naučili něco, co se po nich na vysoké škole chce, ale většinou dostatečně neovysvětlí: správné uvádění zdroje neboli ozdrojování. Na konci semestru jsme provedli mezi studenty anketu a získali jsme veskrze pozitivní ohlasy. Studenti hlavně oceňovali, že museli pracovat samostatně, že jsme je naučili správně citovat a že museli svoji práci obhájit před publikem. Ve zkratce: dali jsme jim možnost vyzkoušet si nanečisto psaní a obhajobu bakalářské práce v malém rozsahu. Co nás mile překvapilo, bylo, že většina studentů ocenila, že jejich práce neskončila u vyučujícího v šuplíku, jak to u seminárních prací obvykle bývá, ale že bude sloužit dalším čtenářům. Tato skutečnost byla pro některé i velice motivující, aby odevzdali pokud možno co nejlepší dílo.

* * Když projekt dopadl úspěšně, budete se snažit rozšířit tento formát i do jiných škol?

Šíření projektu již probíhá. Ať už plánovaně, nebo živelně. Kolegové například zadávají podobné úkoly studentům imunologie na Přírodovědecké fakultě UK. Mnozí učitelé však dokonce zadávají tyto „domácí úkoly“ z vlastní iniciativy nezávisle na projektu Ambassadorství. A tak do Wikipedie píší i třeba studenti botaniky na Pedagogické fakultě UK nebo studenti kunsthistorie na Univerzitě Palackého v Olomouci. Uvažuje se i o spolupráci s International School of Prague, s Gymnáziem Jana Keplera a dalšími školami. A je možné, že spousta vyučujících se na tvorbě Wikipedie se studenty podílí již dnes a my to jen nevíme. Využil bych tedy toto místo a všem takovým poděkoval.

* * A co v případě, že se chci zapojit, ale psaní článků není to pravé ořechové? Mám i jiné možnosti, jak přispět?

Wikipedie není jen psané slovo, ale i spousta obrázků, videí, zvuků či ilustrací. Otevírá se tak široká možnost pro různé zájmové kroužky. Například fotografické či biologické. Pořízené fotografie a další multimediální materiál se nahrávají na centrální úložiště médií, tzv. Wikimedia Commons. Jakákoli jazyková verze Wikipedie takto vzniklý materiál snadno použije pro ilustraci svých článků a tak je dost dobře možné, že právě vaše fotografie poslouží třeba pro běloruskou nebo korejskou verzi Wikipedie. A samozřejmě nemusíte být zrovna vyučující či student, abyste se do editování Wikipedie zapojili. Wikipedii totiž může editovat úplně každý.

Většina studentů ocenila, že jejich práce neskončila u vyučujícího v šuplíku